

6. Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi perusopetuksessa

6.1. Arvioinnin tehtävät Raision perusopetuksessa

Raision perusopetuksessa on yhtenäinen arviointikulttuuri, jossa keskeistä on arvioinnin eettisyys ja oikeudenmukaisuus. Arvioinnin pedagoginen tehtävä on kannustaa oppilasta opiskelemaan ja tukea hänen oppimistaan. Oppilaan saama palaute antaa oppilaalle realistisen kuvan hänen osaamisestaan ja työskentelystään. Palautteen tukee oppilaan minäkäsityksen muodostumista, osoittaa oppilaan vahvuuksia ja kehittämisen kohteita sekä on motivoivaa.

Perusopetuksessa arviointi kohdistuu oppimiseen, osaamiseen, työskentelyyn ja käyttäytymiseen. **Oppimisen arviointi** liittyy oppimisprosessin ohjaamiseen ja siitä annettavaan palautteeseen. **Osaamisen arviointi** kohdistuu oppilaan tiedollisen ja taidollisen osaamisen tasoon. **Työskentelytaitojen arviointi** on osa oppiaineen arviointia, eikä siitä anneta erillistä arvosanaa. **Käyttäytymisen arviointi** perustuu Raisiossa sovittuihin käyttäytymisen tavoitteisiin ja arviointikriteereihin.

Opiskelun ohjaaminen ja kannustaminen sekä itsearviointin taitojen kehittäminen toteutuvat formatiivisen arvioinnin avulla. Summatiivisesti arvioidaan sitä, miten oppilas on saavuttanut eri oppiaineille asetetut tavoitteet.

6.1.1 Formatiiivinen arviointi

Formatiivisen arvioinnin tehtävänä on ohjata oppilaan opintojen edistymistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Se edellyttää opettajalta oppimisprosessin havainnointia ja vuorovaikutusta oppilaiden kanssa. Formatiiivinen arviointi ohjaa ja kannustaa oppilasta oppimisprosessissa, ja sen avulla oppilas saa tietoa omasta oppimisestaan ja osaamisestaan. Formatiiivinen arviointi on osa opetusta, eikä se edellytä dokumentointia.

Itsearviointi ja vertaispalaute ovat osa formatiivista arviointia. Niitä harjoitellaan osana kaikkien aineiden opiskelua. Raision perusopetuksessa erityistä huomiota kiinnitetään itsearviointin ja vertaispalautteen käyttämiseen ja kehittämiseen. Itsearviointi ja vertaispalaute eivät vaikuta oppiaineesta saatavaan sanalliseen arvioon tai arvosanaan.

Itsearviointi tarkoittaa sitä, että oppilas tai ryhmä tarkastelee ja pohdiskelee kriittisesti omaa toimintaansa ja käyttää arvioinnista saatavaa tietoa oppimiseen ja toimintansa kehittämiseen. Itsearviointi voi kohdistua esim. aikaisemmin opittuun ja saavutettuihin taitoihin, oppilaan tai ryhmän työskentelyyn, oppimisprosessiin (teinkö voitavani ja mitä voisni tehdä paremmin), opettajan ja/tai oppilaan asettamien tavoitteiden saavuttamiseen sekä käyttäytymiseen ja vuorovaikutustaitoihin. Tavoitteena on, että itsearviointi on osa päivittäisiä käytäntöjä, ja itsearviointin periaatteita harjoitellaan peruskoulun alusta alkaen.

Vertaispalaute tarkoittaa oppilaiden keskinäistä arviointia, jossa oppilaat arvioivat ja antavat palautetta toistensa opiskeluprosessista, yksittäisestä tehtävästä tai esimerkiksi työskentelyn aktiivisuudesta. Vertaispalaute kehittää oppilaan opiskelu- ja itsearviointitaitoja sekä osaltaan edistää oppimisprosessia ja oppimista. Oppilaat oppivat antamaan palautetta, mutta myös ottamaan sitä vastaan. Vertaispalautteen tulee edistää yhteistoiminnallisuutta ja ryhmäytymistä. Opettajan tulee ohjata oppilaita toimimaan sovittujen arviointisääntöjen mukaisesti. Opettaja on vastuussa siitä, että arviointi ei kohdistu oppilaan persoonaan vaan etukäteen sovittuihin asioihin.

6.1.2 Summatiivinen arviointi

Summatiivisen arvioinnin tehtävänä on kuvata, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut opetussuunnitelmassa oppiaineille asetetut tavoitteet. Sen kautta pyritään selvittämään oppilaan tietojen ja taitojen taso sekä varmistamaan samalla, että oppilas on saavuttanut riittävät tiedot ja taidot voidakseen edetä opinnoissaan. Opettajan tulee dokumentoida arvioinnit niistä näytöistä, jotka vaikuttavat oppilaan summatiiviseen arviointiin.

Summatiivinen arviointi tehdään Raisiossa jokaisen lukuvuoden päätteeksi sekä perusopetuksen päättyessä. Kunkin lukuvuoden päättyessä oppilas saa lukuvuositolustuksen, joka sisältää sanallisesti tai numeroin ilmaistut arviot siitä, miten oppilas on kyseisenä lukuvuonna saavuttanut tavoitteet opinto-ohjelmaansa kuuluvissa oppiaineissa tai opintokokonaisuuksissa. Lukuvuoden päätteeksi tehtävä arviointi on siis summatiivinen kokonaisarviointi oppilaan koko lukuvuoden suoriutumisesta. Työskentelyn arviointi on osa oppiaineen arviointia. Lukuvuositolustukseen sisältyy myös käyttäytymisen arviointi (peruskoulun päättötodistusta lukuun ottamatta).

Väliarviointi on vuosiluokilla 6 – 9 numeroarviointia. Vuosiluokilla 1 - 5 väliarviointi suoritetaan oppimiskeskusteluna. Vuosiluokalla 6 väliarvioinnin numeroarviointia täydennetään lisäksi oppimiskeskustelulla.

Summatiivisen arvioinnin tekee aina oppilasta opettanut opettaja, tai jos opettajia on useita, opettajat yhdessä.

6.2. Arvioinnin yleiset periaatteet

Oppilaan oppimista, osaamista, työskentelyä ja käyttäytymistä tulee arvioida monipuolisesti erilaisia arviointitapoja käyttäen. Opetus ja arviointikäytännöt suunnitellaan siten, että oppilaalla on riittävästi erilaisia mahdollisuuksia ja tapoja osoittaa osaamistaan. Vain yhden arviointimenetelmän avulla ei voida arvioida kaikkia oppiaineille asetettuja tavoitteita.

Arviointikäytännöt suunnitellaan oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaan. Tukea tarvitsevan oppilaan arvioinnissa ja arviointitapojen valinnassa otetaan huomioon oppilaan

terveydentila ja erityistarpeet. Maahanmuuttajataustaisten ja vieraskielisten oppilaiden arvioinnissa otetaan huomioon kielitaidon taso suomen kielessä ja arvioinnin kohteena olevan oppiaineen tiedonalan kielessä.

Oppilaille on selvitettävä lukuvuoden alussa oppiaineiden tavoitteet ja arvioinnin periaatteet ikäkaudelle tarkoituksenmukaisella tavalla. Huoltajille tiedotetaan lukuvuoden alussa opintojen aikaisen arvioinnin periaatteista ja merkityksestä esimerkiksi vanhempainillassa. Huoltajilla on oikeus saada säännöllisesti ja riittävästi tietoa lukuvuoden aikana opettajan, oppilaan itsensä tai ryhmän suorittamasta arvioinnista.

Tiedottamisen tavat ja käytänteet täsmennetään koulun vuosisuunnitelmassa. Mahdollisuuksien mukaan myös huoltajat voivat arvioida oppilaan työskentelyä ja edistymistä. Opintojen aikainen arviointi antaa pohjaa kodin ja koulun yhteistyölle ja esim. oppilaan opiskelulle asetettaville tavoitteille.

Arviointi perustuu kaikilla vuosiluokilla oppilaiden yhdenvertaiseen kohteluun ja opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Arviointikäytännöt suunnitellaan johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi ja varmistetaan arviointiperiaatteiden yhtenäisyys koulussa ja koko Raision perusopetuksessa. Arviointi ei kohdistu oppilaiden persoonaan, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin, vaan opettaja toteuttaa arvioinnin näyttöihin perustuen.

6.3 Oppimisen ja osaamisen arviointi

Perusopetuksessa arviointi kohdistuu oppilaan oppimiseen ja osaamiseen. Oppimisen arviointi liittyy oppimisprosessin ohjaamiseen ja siitä annettavaan palautteeseen (formatiivinen arviointi), ja osaamisen arviointi (summatiivinen arviointi) puolestaan kohdistuu oppilaan tiedollisen ja taidollisen osaamisen tasoon suhteessa opetussuunnitelmassa eri oppiaineille vuosiluokittain määriteltyihin tavoitteisiin.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden saavuttamista ei arvioida erikseen. Kun opettaja toteuttaa arvioinnin oppiaineiden tavoitteiden ja kriteerien mukaisesti, tulevat myös laaja-alaisen osaamisen tavoitealueet arvioiduksi.

Jos erityistä tukea saava oppilas opiskelee oppiaineen yleisen oppimäärän mukaisesti, hänen suorituksiaan arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä arviointikriteerejä käyttäen.

Yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa opiskelevien oppilaiden suorituksia arvioidaan näissä oppiaineissa suhteessa HOJK:ssa (henkilökohtaisessa opetuksen järjestämisestä koskevassa suunnitelmassa) määriteltyihin hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin eikä osaamisen tason määrittelyssä käytetä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä arviointikriteerejä.

Osaamisen arvioinnin periaatteet vuosiluokittain Raision perusopetuksessa

Luokka-aste	Väliarviointi	Lukuvuosiarviointi
1.	Oppimiskeskustelu	Lukuvuositodistus: Sanallinen arviointi eri oppiaineissa* ja käyttäytymisessä
2.		Lukuvuositodistus: Sanallinen arviointi eri oppiaineissa* ja käyttäytymisessä
3.		Lukuvuositodistus: Sanallinen arviointi eri oppiaineissa* ja käyttäytymisessä
4.		Lukuvuositodistus: Numeroarviointi kaikissa oppiaineissa* ja käyttäytymisessä
5.		Lukuvuositodistus: Numeroarviointi kaikissa oppiaineissa* ja käyttäytymisessä
6.	Oppimiskeskustelu Numeroarviointi oppiaineissa ja käyttäytymisessä joustavasti Wilmaan marras-helmikuussa	Lukuvuositodistus: Numeroarviointi kaikissa oppiaineissa* ja käyttäytymisessä
7.	Yläkoulun starttikeskustelu syksyllä. Numeroarviointi oppiaineissa ja käyttäytymisessä. Opettaja arvioi joustavasti marras-tammikuussa, arvosanat julkaistaan Wilman kautta viimeistään 15.1. Käyttäytymisen arviointi Wilmaan oppiainekohtaisesti.	Lukuvuositodistus: Numeroarviointi kaikissa oppiaineissa* ja käyttäytymisessä
8.	Numeroarviointi oppiaineissa ja käyttäytymisessä. Opettaja arvioi joustavasti marras-tammikuussa, arvosanat julkaistaan Wilman kautta viimeistään 15.1.	Lukuvuositodistus: Numeroarviointi kaikissa oppiaineissa ja käyttäytymisessä
9.	Numeroarviointi oppiaineissa ja käyttäytymisessä. Opettaja arvioi joustavasti marras-tammikuussa, arvosanat julkaistaan Wilman kautta viimeistään 15.1.	Peruskoulun päättötodistus: Numeroarviointi kaikissa oppiaineissa*

* Yhden vuosiviikkotunnin valinnaiset aineet arvioidaan sanallisesti merkinnällä "hyväksytty".

Oppilaanohjauksesta ei anneta arvosanaa kuten muista oppiaineista.

Yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa opiskelevien oppilaiden suorituksia arvioidaan näissä oppiaineissa suhteessa henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) määriteltyihin hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin eikä osaamisen tason määrittelyssä käytetä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä arviointikriteerejä.

6.4 Työskentelyn arviointi

Työskentelytaitojen arviointi on osa oppiaineen arviointia, eikä siitä anneta erillistä arvosanaa. Kun opettaja toteuttaa arvioinnin oppiaineiden tavoitteiden ja kriteerien mukaisesti, tulee myös työskentely arvioiduksi.

Työskentelytaitojen arvioinnissa huomioidaan oppilaan itsenäisen ja yhdessä työskentelyn taidot, taito suunnitella ja arvioida omaa työskentelyään, taito toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen sekä taito toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa. Tehostetun ja erityisen tuen oppilaille erityistarpeet kirjataan oppimissuunnitelmaan tai HOJKSiin ja huomioidaan tarvittaessa työskentelytaitojen arvioinnissa.

Työskentelytaitojen arvioinnin osa-alueet

6.5 Käyttäytymisen arviointi

Opetussuunnitelman valtakunnallisten perusteiden mukaan käyttäytymisen ohjaus sekä käyttäytymiseen liittyvien tietojen ja taitojen opettaminen ovat osa koulun kasvatustehtävää. Oppilaita ohjataan ottamaan huomioon muut ihmiset ja ympäristö sekä noudattamaan yhteisesti sovittuja toimintatapoja ja sääntöjä, ja oppilaille opetetaan koulun erilaisissa vuorovaikutustilanteissa asiallista, tilannetietoista käyttäytymistä ja hyviä tapoja.

Käyttäytymisen tavoitteet perustuvat kasvatustavoitteisiin, koulun toimintakulttuuria määrittäviin linjauksiin ja järjestyssääntöihin.

Käyttäytymisen arviointi perustuu Raisiossa yhteisesti sovittuihin tavoitteisiin ja kriteereihin. Käyttäytymisen arvioinnin kriteerejä voidaan myös täsmentää koulujen lukuvuosisuunnitelmissa ja muissa yhteisissä linjauksissa. Raisiossa käyttäytymisen arviointi vuosiluokilla 1 – 3 on sanallista, ja vuosiluokilla 4 – 9 käyttäytyminen arvioidaan numeerisesti yhdellä arvosanalla. Päätö- ja erotodistukseen käyttäytymisen arviota ei merkitä.

Oppilaan käyttäytymisen arviointiin osallistuvat kaikki oppilasta opettavat opettajat. Arvioinnissa otetaan huomioon soveltuvin osin oppilaan ikätaso ja muut yksilölliset piirteet. Käyttäytymisen arviointi ei vaikuta oppiaineen arviointiin.

Käyttäytymisen arvioinnissa on erityisen tärkeä huolehtia, että arviointi ei kohdistu oppilaan persoonaan, temperamenttiin eikä muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Tehostetun ja erityisen tuen oppilaille erityistarpeet kirjataan oppimissuunnitelmaan tai HOJKSiin ja huomioidaan tarvittaessa käyttäytymisen arvioinnissa.

Käyttäytymiselle asetetut tavoitteet Raisiossa:

1. Oppilas noudattaa koulun järjestyssääntöjä ja muita yhteisesti sovittuja toimintatapoja ja sääntöjä.
2. Oppilas ottaa huomioon muut ihmiset ja ympäristön.
3. Oppilas arvostaa omaa ja muiden työtä, tukee työrauhaa ja tekee koulutyönsä parhaan kykynsä mukaan.
4. Oppilas käyttäytyy asiallisesti kaikkia kouluyhteisön jäseniä kohtaan ja noudattaa yleisiä hyviä käytöstapoja.
5. Oppilas osaa tehdä yhteistyötä sekä vertaisryhmän että koulun aikuisten kanssa.
6. Oppilas kunnioittaa toisten fyysistä ja psyykkistä koskemattomuutta.
7. Oppilas on luotettava ja rehellinen.

6.6 Opinnoissa eteneminen perusopetuksen aikana

6.6.1 Opinnoissa eteneminen vuosiluokittain

Jokaisen oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin kokonaistilannetta tarkastellaan lukuvuoden aikana säännöllisesti ja jatkuvasti. Tarvittaessa oppilaan tuen tarve kartoitetaan ja toimenpiteistä sovitaan yhdessä oppilaan ja huoltajan kanssa. Oppilas siirtyy seuraavalle vuosiluokalle, jos hän on saanut vuosiluokan oppimäärään sisältyvissä oppiaineissa vähintään välttäviä tietoja ja taitoja osoittavan numeron tai vastaavan sanallisen arvion.

Jos kuitenkin oppilaan hylätty arvosana vaikuttaa mahdolliselta, siitä on tiedotettava oppilaalle ja hänen huoltajilleen riittävän ajoissa ennen lukuvuoden päättöarviointia, jotta oppilaalla on ennen lukuvuoden loppumista mahdollisuus osoittaa hyväksyttävään arvosanaan vaadittavia tietoja ja taitoja. Oppilaan opetuksesta vastaava opettaja on velvollinen hoitamaan oppilaan ja huoltajan informoinnin oman opetuksensa osalta.

Mikäli oppilaan koko vuosiluokan suoritus jossakin oppiaineessa on vaarassa tulla hylätyksi, varataan hänelle mahdollisuus erillisessä kokeessa osoittaa, että hän on saavuttanut hyväksytyyn arvosanaan vaadittavat tiedot ja taidot. Koe pidetään kuluvan lukuvuoden kesäkuun puoliväliin mennessä tai heti hylätysti suoritettun vuosiluokan oppimäärän jälkeen.

Erillistä koetta järjestettäessä tulee ottaa oppilaan lähtökohdat huomioon niin, että koe sisältää tarpeen mukaan erilaisia näyttömahdollisuuksia. Kokeessa tulee olla monipuolisesti sellaisia osioita ja/tai suoritustapoja (suullisia, kirjallisia ja muita suorituksia), jotka parhaiten tukevat oppilaan kykyä osoittaa osaamistaan. Erillisen kokeen järjestämisestä vastaa hylätyn arvosanan antava opettaja.

Vuosiluokalle jäävän oppilaan suoritukset asianomaiselta luokalta raukeavat.

Oppilas voi myös siirtyä seuraavalle vuosiluokalle, vaikka hänen vuosiluokan suorituksensa jossakin oppiaineessa olisi hylätty, jos arvioidaan, että hän kykenee selviytymään seuraavan vuosiluokan opinnoista hyväksytysti.

6.6.2 Eteneminen oman opinto-ohjelman mukaan

Oppilaalle on mahdollista järjestää vuosiluokkiin sitomatonta opetusta, kun koulun tarjoamat muut erityisopetusjärjestelyt ovat osoittautuneet riittämättömiksi. Päätöksen erityisestä tuesta ja vuosiluokkiin sitomattoman opiskelun aloittamisesta tekee johtosäännön mukaan määrätty viranhaltija.

Oppilaan HOJKS:ssa määritellään etenemisen kannalta välttämättömät ja keskeiset oppisisällöt. Tällöin hyväksytysti suoritettut opinnot eivät raukea, ja yhdeksännellä vuosiluokalla oppilas luetaan ao. vuosiluokan oppilaaksi, kunnes oppilas saa päättötodistuksen tai hän eroaa koulusta. Oppilaan arviointia ajatellen vuosiluokkiin sitomattoman järjestelmän merkittävin jousto on se, että oppilas ei jää luokalleen puuttuvien suoritusten vuoksi.

Vuosiluokkiin sitomattomassa opetuksessa olevan oppilaan opetuksessa yhdistyvät oppimista ja koulunkäyntiä ylläpitävä sekä oppilaan hoitotavoitteita tukeva kokonaiskuntoutuksellinen tavoite moniammatillisessa yhteistyössä Raision kaupungin koulu-, sosiaali- ja terveystoimen kesken.

6.7 Lukuvuoden päätteeksi arvioitavat yhteiset oppiaineet ja valinnaiset aineet

Perusopetuksessa kaikki oppilaan opinto-ohjelmaan kuuluvat yhteiset oppiaineet arvioidaan lukuvuositolustuksessa erillisinä. Arvioitavat yhteiset oppiaineet ovat äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli, vieraat kielet, matematiikka, ympäristöoppi, fysiikka, kemia, biologia, maantieto, terveystieto, uskonto tai elämäkatsomustieto, historia, yhteiskuntaoppi, musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta sekä kotitalous. Lukuvuositolustukseen merkitään sanallinen arvio tai arvosana siitä, miten oppilas on saavuttanut opinto-ohjelmaansa kuuluneiden oppiaineiden tavoitteet lukuvuoden aikana.

Taide- ja taitoaineiden (musiikki, käsityö, kuvataide, liikunta, kotitalous) valinnaisina tunteina tarjotuista ja suoritetuista opinnoista ei anneta todistuksiin erillistä sanallista arviota tai arvosanaa. Ne ovat osa yhteisinä oppiaineina opettavien taide- ja taitoaineiden oppimääriä, jolloin oppilas saa yhden sanallisen arvion tai arvosanan kustakin taide- ja taitoaineesta kaikilla niillä vuosiluokilla, joilla hän niitä opiskelee.

Ne valinnaiset aineet, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, arvioidaan numeroin. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävät valinnaiset aineet ja tällaisista oppimääristä koostuvat kokonaisuudet arvioidaan sanallisesti hyväksytymerkinnällä. Valinnaisten aineiden opetussuunnitelmat ja arvioinnin tarkemmat periaatteet määritellään Raisiossa koulujen vuosisuunnitelmissa.

Raisiossa valinnaiset aineet arvioidaan vuosiluokilla 1–3 sanallisesti. Vuosiluokilla 4–9 vähintään 2 vuosiviikkotunnin laajuisista valinnaisista aineista annetaan numeroarvosana.

Monialaisista oppimiskokonaisuuksista ei anneta erillisiä sanallisia arvioita tai arvosanoja. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien opiskelun yhteydessä annetut näytöt otetaan huomioon kunkin oppiaineen arvosanaa muodostettaessa. Oppiainekohtainen arviointi tulee suunnitella ja olla oppilaiden tiedossa jo oppimiskokonaisuuden alkaessa.

6.8 Perusopetuksen päättöarviointi

Perusopetuksen päättöarvosanojen tulee olla valtakunnallisesti vertailukelpoisia, ja tästä syystä päättöarviointia varten on laadittu valtakunnalliset perusopetuksen päättöarvioinnin kriteerit kaikkiin yhteisiin oppiaineisiin. Päättöarvioinnissa annettava numeroarvosana tai sanallinen arvio kuvaa oppilaan osaamisen tasoa suhteessa kunkin oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin ja päättöarvioinnin kriteereihin. Päättöarvioinnin lähestyessä oppiaineen opettaja huolehtii siitä, että oppilaat ja huoltajat ovat tietoisia tavoitteista, arviointiperusteista ja päättöarvioinnin kriteereistä.

Päättötodistus annetaan perusopetuksen päättyessä oppilaalle, joka on saavuttanut perusopetuksen koko oppimäärän tavoitteet **jokaisessa** oppiaineessa vähintään arvosanan 5 edellyttämän osaamisen mukaisesti.

Päätöarviointi ajoittuu oppiaineesta riippuen vuosiluokille 7, 8 tai 9, kun oppiaineen opinnot peruskoulussa loppuvat. Mikäli esim. oppilaan kotitalouden tai kuvataiteen opiskelu loppuu 7. luokalla, hän saa näistä oppiaineista päättötodistukseen tulevan arvosanan 7. luokan lopulla.

6.8.1 Päätöarvosanan muodostaminen

Päätöarvosanaa ei muodosteta suoraan aiempien lukuvuositodistusten arvosanoista lasketun keskiarvon perusteella, vaan arvioinnin tuloksena annettava arvosana kuvaa arviointihetkellä oppilaan suoriutumisen tasoa suhteessa kunkin oppiaineen tavoitteisiin ja päätöarvioinnin kriteereihin. Päätöarvosana on oppiaineen tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi.

Päätöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnallisesti määritellyt oppiaineen oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päätöarvioinnin kriteerit. Jonkin kriteerin kuvaaman osaamisen tason ylittäminen voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden kriteerien osalta. Päätöarvioinnissa työskentelyn arviointi sisältyy oppiaineen arvosanaan.

6.8.2 Erityistä tukea saavan oppilaan päätöarviointi

Jos erityistä tukea saava oppilas opiskelee oppiaineen yleisen oppimäärän mukaisesti, hänen suoriutumistaan arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin käyttäen päätöarvioinnin kriteereitä.

Jos oppilas opiskelee yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa, arvioidaan oppilaan suoriutumista näissä oppiaineissa henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) suhteessa hänelle määriteltyihin, yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin ja sisältöihin, ei päätöarvioinnin kriteereihin.

Yksilöllistettyjen oppimäärien mukaisesti opiskeltujen oppiaineiden arvioinnissa voidaan antaa numeroarvosanan sijaan sanallinen arvio myös päätöarvioinnissa. Oppimäärän yksilöllistäminen tehdään vasta silloin, kun oppilas ei annetusta tuesta huolimatta näytä saavuttavan arvosanan 5 edellyttämää osaamisen tasoa.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan päätöarviointi perustuu perusopetuksen oppiaineiden yleisiin oppimääriin tai yksilöllistettyihin oppimääriin sen mukaan, mitä oppilaan erityistä tukea koskevassa päätöksessä on päätetty. Jos pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleva oppilas opiskelee opintokokonaisuuksia, annetaan arviointi todistuksessa kuitenkin oppiaineittain.

Jos oppilaan opiskelu on järjestetty toiminta-alueittain, päätöarviointi perustuu oppilaan henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) asetettuihin tavoitteisiin, ja jokaisesta toiminta-alueesta annetaan sanallinen arvio.

6.8.3 Arvioitavat yhteiset oppiaineet

Perusopetuksen päättöarvioinnissa numeroin arvioitavat yhteiset oppiaineet ovat äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli, vieraat kielet, matematiikka, fysiikka, kemia, biologia, maantieto, terveystieto, uskonto tai elämäkatsomustieto, historia, yhteiskuntaoppi, musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta sekä kotitalous.

Jos oppilas on opiskellut äidinkielellä ja kirjallisuudessa kahta tähän oppiaineeseen määriteltyä eri kielen oppimäärää, arvioidaan molemmat oppilaan suorittamat äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimäärät. Jos oppilas on vaihtanut äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen tai vieraiden kielten oppimäärää, arvioidaan päättöarvioinnissa se oppimäärä, jota hän on viimeksi opiskellut. Samoin menetellään, jos oppilas on vaihtanut katsomusaineesta toiseen katsomusaineeseen.

Mikäli oppilas on perusopetuslain 18 §:ssä 16 tarkoitetulla päätöksellä vapautettu kokonaan jonkin perusopetuksen oppimäärään kuuluvan oppiaineen opiskelusta, ei tätä oppiainetta arvioida.

6.8.4 Taide- ja taitoaineiden oppimäärien arviointi päättöarvioinnissa

Kaikille oppilaille yhteisiä taide- ja taitoaineita ovat musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta ja kotitalous. Näiden oppiaineiden **valinnaisina tunteina** tarjotuista ja suoritetuista opinnoista ei anneta päättötodistukseen erillistä arvosanaa, vaan oppilas saa päättötodistukseen yhden arvosanan kustakin taide- ja taitoaineesta. Päättöarvosanaa muodostettaessa käytetään näihin oppiaineisiin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä päättöarvioinnin kriteereitä.

Päättöarviointi tehdään siinä vaiheessa, kun kunkin taide- ja taitoaineen koko oppimäärä (joka sisältää myös mahdolliset valinnaiset taide- ja taitoaineiden tunnit) on opiskeltu. Kunkin taide- ja taitoaineen osalta päättötodistukseen merkitään oppilaan opiskelemaan oppimäärän laajuus.

6.8.5 Valinnaisten aineiden arviointi päättöarvioinnissa

Ne valinnaiset aineet, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, arvioidaan numeroin. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävät valinnaiset aineet ja tällaisista oppimääristä koostuvat kokonaisuudet arvioidaan sanallisesti *hyväksyty-*merkinnällä.

Yhteiseen oppiaineeseen liittyvässä sanallisesti arvioitavassa valinnaisessa aineessa osoitettu osaaminen ei korota kyseisen oppiaineen päättöarvosanaa.

6.8.6 Johonkin oppiaineeseen painottuva opetus ja päättöarviointi

Painotetussa opetuksessa (Raisiossa musiikki, liikunta, englanti) oppilaiden suoriutuminen painotetussa aineessa arvioidaan käyttämällä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä päättöarvioinnin kriteerejä.

Kun painotettu opetus toteutetaan käyttäen valinnaisten aineiden vuosiviikkotunteja, arviointi suoritetaan näiden tuntien osalta valinnaisten aineiden arvioinnin periaatteita noudattaen. Kaksikielisessä opetuksessa oppilaan opiskeleman kohdekielen osaaminen arvioidaan vieraan kielen A-oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien mukaan.

6.9 Poissaolojen vaikutukset arviointiin

Oppilaan tulee osallistua opetukseen, ellei hänelle ole sairaudesta tai muusta erityisestä syystä tilapäisesti myönnetty siitä vapautusta. Oppilaan opiskelu ja siihen perustuva arviointi voidaan järjestää osittain toisin, jos se on perusteltua oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä.

Jos **oppilas on luvattomasti poissa** eikä osallistu opetukseen, kokeisiin eikä muihinkaan hänelle tarjottuihin näyttömahdollisuuksiin, eikä hänellä ole hyväksytyjä suorituksia suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa määriteltyihin oppiaineen tavoitteisiin, hän voi saada oppiaineesta hylätyn arvosanan lukuvuositodistukseen.

6.10 Arvioinnin uusiminen ja oikaisu

Mahdollisuus arvioinnin uusimiseen ja oikaisuun koskee päättöarviointia sekä opinnoissa etenemistä ja vuosiluokalle jättämistä koskevaa päätöstä. Pyyntö arvioinnin uusimisesta osoitetaan koululle, ja huoltajan on tehtävä se kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Uudesta arvioinnista päättävät koulun rehtori ja oppilaan opettajat yhdessä.

6.11 Todistukset

Raisiossa vuosiluokilla 1–3 arviointi lukuvuositodistuksissa on sanallinen arviointi eri oppiaineissa. Käyttäytymisestä annetaan vuosiluokilla 1–3 sanallinen arvio, ja se annetaan todistuksen liitteellä. Vuosiluokkien 4–6 lukuvuositodistuksissa annetaan numeroarviointi käyttäytymisessä ja kaikissa oppiaineissa.

Vuosiluokkien 7-8 lukuvuositodistuksissa annetaan numeroarviointi käyttäytymisessä ja kaikissa muissa oppiaineissa, paitsi 7. luokalla yhden vuosiviikkotunnin valinnaisissa aineissa arviointi tehdään merkinnällä "hyväksytty"/"hylätty". 9. vuosiluokan välitodistuksessa, joka julkaistaan Wilmassa, annetaan numeroarvosanat kaikissa oppiaineissa. Peruskoulun päättötodistuksessa annetaan numeroarvosana kaikissa oppilaan yläkoulun aikana opiskelemissa oppiaineissa, paitsi 7.

luokalla opiskellusta yhden vuosiviikkotunnin valinnaisesta aineesta arvosana näkyy merkinnällä "hyväksytty".

Numeroarvosanaa voidaan täydentää kuvailevalla sanallisella arviolla, joka annetaan todistuksen liitteenä. Myös numeroarvosanaa täydentävä sanallinen käyttäytymisen arvio annetaan todistuksen liitteenä. Käyttäytymisen sanallista arviota koskevasta liitteestä merkitään tieto todistuksen lisätietoihin.

Sanallista arviota voidaan käyttää päättöarviointia lukuun ottamatta myös niiden oppilaiden arvioinnissa, joiden äidinkieli on muu kuin opetuksessa käytettävä kieli. Yksilöllisin tavoittein opiskellun oppiaineen arviointi merkitään tähdellä, ja se voi olla sanallista myös päättöarvioinnissa. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleva oppilas voi opiskella yleisen opetussuunnitelman mukaisesti tai yksilöllisin tavoittein tai opintokokonaisuuksia. Arviointi annetaan todistuksessa kuitenkin oppiaineittain. Toiminta-alueittain annettavassa opetuksessa käytetään sanallista arviota.

6.11.2 Lukuvuositodistus

Oppilaalle annetaan lukuvuositodistus lukuvuoden päättyessä jokaisella vuosiluokalla lukuun ottamatta vuosiluokkaa 9, jolloin oppilas saa päättötodistuksen. Lukuvuositodistukseen merkitään oppilaan opinto-ohjelma ja oppiaineittain sanallinen arvio tai numeroarvosana siitä, missä määrin oppilas on saavuttanut asetetut tavoitteet lukuvuoden aikana. Lukuvuositodistus on päätös oppilaan siirtymisestä seuraavalle luokalle tai hänen jättämisestään luokalle.

Lukuvuositodistuksissa käytetään sanallista arviota vuosiluokilla 1–3. Vuosiluokilla 4-9 ovat lukuvuositodistukset ovat Opetushallituksen 10.2.2020 hyväksymien perusopetussuunnitelman perusteiden mukaiset.

6.11.3 Välitodistus

Välitodistus annetaan vuosiluokilla 6 - 9 samoin perustein kuin lukuvuositodistus. Erillinen välitodistus tulee tarvittaessa antaa yhdeksännen luokan oppilaalle jatko-opintoihin hakeutumista varten.

6.11.4 Erotodistus

Erotodistus annetaan oppilaalle, joka vaihtaa toiseen kouluun, eroaa kesken perusopetuksen oppimäärän suorittamista koulusta tai ei ole saanut oppivelvollisuutta suoritetuksi oppivelvollisuutensa aikana. Erotodistuksen liitteenä tulee olla koulussa noudatettu tuntijako sekä selvitys opetuksen mahdollisista painotuksista. Erillistä erotodistusta ei tarvitse antaa, jos oppilas siirtyy saman opetuksen järjestäjän ylläpitämään toiseen kouluun. Erotodistus annetaan samoin periaattein kuin lukuvuositodistus. Erotodistukseen ei merkitä käyttäytymisen arvioita.

6.11.5 Perusopetuksen päättötodistus

Perusopetuksen päättötodistus annetaan oppilaalle, jonka suoriutuminen suhteessa oppiaineiden oppimäärien tavoitteisiin on hyväksytty kaikissa hänen opinto-ohjelmaansa kuuluvissa oppiaineissa. Numeroarvosanoja käytettäessä tämä merkitsee vähintään todistusarvosanaa viisi ja sanallisesti arvioitavissa oppiaineissa arviota ”hyväksytty”.

Arviota oppilaan käyttäytymisestä ei merkitä päättötodistukseen. Vuosiluokilla 7–9 oppilaan opiskelemien yhteisen oppiaineiden ja valinnaisten aineiden laajuus merkitään päättötodistukseen vuosiviikkotunteina.

Oppilaalle peruskoulun päättyessä annettava päättötodistus on opetushallituksen 10.2.2020 hyväksymien perusopetussuunnitelman perusteiden mukainen.

6.12 Erityinen tutkinto ja siitä annettavat todistukset

Perusopetuslain 38 § ei sisällä veloitetta opetuksen järjestäjälle erityisen tutkinnon järjestämiseen. Raisiossa ei ole mahdollisuutta erityisen tutkinnon suorittamiseen. Perusopetuslain ohjeen mukaan huoltaja voi kääntyä jonkin toisen opetuksen järjestäjän puoleen.

LIITE Käyttäytymisen arvioinnin kriteerit vuosiluokat 1 - 3 ja 4 - 9

Käyttäytymisen arvioinnin kriteerit vuosiluokilla 1 - 3

Tavoite	Lukuvuositodistuksessa arvioitava taito	Sanallinen arviointi: Osaat erinomaisesti	Sanallinen arviointi: Osaat hyvin	Sanallinen arviointi: Osaat vaihtelevasti	Sanallinen arviointi: Tarvitset tukea
Oppilas noudattaa koulun järjestys-sääntöjä ja muita yhteisesti sovittuja toimintatapoja ja sääntöjä.	Noudatetut sovittuja sääntöjä ja annettuja ohjeita	Oppilas noudattaa sovittuja sääntöjä myös vapaammassa tilanteissa ja ymmärtää niiden merkityksen työyhteisön toiminnalle.	Oppilas osaa yleensä noudattaa yhteisiä sääntöjä ja ohjeita ja suhtautuu niihin myönteisesti.	Oppilaan on vaikea noudattaa yhteisiä sääntöjä ja ohjeita varsinkin ilman valvontaa.	Oppilaan on toistuvasti vaikea noudattaa yhteisiä sääntöjä ja ohjeita myös valvotuissa tilanteissa.
Oppilas ottaa huomioon muut ihmiset ja ympäristön.	Tavoitteessa määritelty taito arvioidaan oppimiskeskustelujen yhteydessä.				
Oppilas arvostaa omaa ja muiden työtä, tukee työrauhaa ja tekee koulutyönsä parhaan kykynsä mukaan.	Annat työrauhan itselle ja toisille.	Oppilas keskittyy oppimiseen, antaa kaikille työrauhan ja edistää toiminnallaan myös yleisiä työrauhaa.	Oppilas keskittyy oppimiseen ja pääsääntöisesti antaa toisille työrauhan.	Oppilaan keskittyminen oppimiseen vaihtelee, ja työrauhan ylläpidossa on vaikeuksia.	Oppilaan keskittyminen oppimiseen on usein hankalaa, ja työrauhan saavuttamisessa ja ylläpidossa vaikeuksia.
	Kannat vastuun kotitehtävistä ja työvälineistä.	Oppilas huolehtii esimerkillisesti kotitehtäviensä tekemisestä ja työvälineistään.	Oppilas huolehtii pääsääntöisesti hyvin kotitehtäviensä tekemisestä ja työvälineistään.	Oppilas huolehtii vaihtelevasti kotitehtäviensä tekemisestä ja työvälineistään.	Oppilaalla on toistuvasti vaihtelevasti huolehtia kotitehtäviensä tekemisestä ja työvälineistään.
Oppilas käyttäytyy asiallisesti kaikkia kouluyhteisön jäseniä kohtaan ja noudattaa yleisiä hyviä käytöstapoja.	Noudatetut hyviä käytöstapoja.	Oppilaan käyttäytyminen kaikkia työyhteisön jäseniä kohtaan on luontevan kohteliaista. Hän tervehtii ja käyttää kohteliaisuussanoja (kiitos, ole hyvä, anteeksi) oma-aloitteisesti.	Oppilaan käyttäytyminen kaikkia työyhteisön jäseniä kohtaan asiallisesti ja käyttää kohteliaisuussanoja useimmiten oma-aloitteisesti.	Oppilaan käyttäytymisessä muita kohtaan on melko usein parantamisen varaa. Hän käyttää kohteliaisuussanoja vaihtelevasti.	Hyvien käytöstapojen noudattaminen on oppilalle vaikeaa. Hän käyttää kohteliaisuussanoja harvoin ja käyttäytyy muita kohtaan toistuvasti epäystävällisesti ja epäasiallisesti.
Oppilas osaa tehdä yhteistyötä sekä vertaisryhmän että koulun aikuisten kanssa. Oppilas kunnioittaa toisten fyysistä ja psyykkistä koskemattomuutta.	Tulet toimeen muiden kanssa.	Oppilas osaa tehdä yhteistyötä kaikkien kouluyhteisön jäsenten kanssa ja hyväksyy erilaisuuden. Hän ei kiusaa ketään. Hän auttaa ja kannustaa muita oma-aloitteisesti.	Oppilas osaa tehdä yhteistyötä kaikkien kouluyhteisön jäsenten kanssa ja hyväksyy erilaisuuden. Hän ei kiusaa ketään.	Oppilas tekee vaihtelevasti yhteistyötä kouluyhteisön muiden jäsenten kanssa. Hän on joskus kahnauksissa toisten kanssa. Hän saattaa osallistua kiusaamiseen, mutta pyrkii ohjennettaessa korjaamaan käytöstään.	Oppilas aiheuttaa toistuvasti epäsuopuutta. Hän on aloitteellinen toisten kiusaamisessa ja saattaa ratkaista ristiriitallisia tilanteita väkivaltaa käyttäen.
Oppilas on luotettava ja rehellinen.	Tavoitetta ei arvioida vuosiluokilla 1 – 3. Oppilaan mahdolliseen vilpilliseen käytökseen (valehtelu, lunttaaminen, nimen värentäminen, varkaus) puututaan kodin ja koulun yhteistyöllä tai tarvittaessa oppilashuollollisin toimenpitein.				

Käyttätymisen arvioinnin kriteerit vuosiluokilla 4 - 9

Tavoite	Arvosana 10	Arvosana 9	Arvosana 8	Arvosana 7	Arvosana 6	Arvosana 5	Arvosana 4
Oppilas noudattaa koulun järjestyssääntöjä ja muita yhteisesti sovittuja toimintatapoja ja sääntöjä.	Oppilas noudattaa yhteisiä sääntöjä ja ohjeita myös vapaammissa tilanteissa. Hän on sisäistänyt niiden merkityksen työyhteisölle ja pyrkii kehittämään työyhteisön toimintaa niiden pohjalta.	Oppilas noudattaa yhteisiä sääntöjä ja ohjeita myös vapaammissa tilanteissa ja ymmärtää niiden merkityksen työyhteisön toiminnalle.	Oppilas osaa yleensä noudattaa yhteisiä sääntöjä ja ohjeita ja suhtautuu niihin myönteisesti.	Oppilaan on toistuvasti vaikea noudattaa yhteisiä sääntöjä varsinkin ilman valvontaa.	Oppilas ei hyväksy ohjeita eikä sääntöjä ja rikkoo niitä seurauksista välttämättä usein myös vahvuuksissa tilanteissa.	Oppilas ei hyväksy yhteisiä sääntöjä eikä ohjeita eikä noudata niitä ohjauksesta ja toistuvista rangaistuksista huolimatta.	Oppilas ei noudata lainkaan yhteisiä sääntöjä, ja hänen käyttöksensä on täysin kontrolliolmatonta.
Oppilas ottaa huomioon muut ihmiset ja ympäristön.	Oppilas ottaa kaikessa toiminnassaan huomioon muut kouluyhteisön jäsenet ja ympäristön. Hän huolehtii aktiivisesti ympäristön viihtyisyydestä ja pyrkii rakentavasti korjaamaan huomaamansa epäkohdat.	Oppilas ottaa toiminnassaan huomioon muut kouluyhteisön jäsenet ja ympäristön.	Oppilas pyrkii toiminnassaan ottamaan huomioon kouluyhteisön jäsenet ja tuntee vastuuta kouluympäristön viihtyvyydestä ja huolehtii siitä omalta osaltaan. Hän ei tahallaan aiheuta vaaratilanteita.	Oppilas ottaa vaihtelevasti huomioon muut ihmiset ja ympäristön. Hänen toimintansa saattaa vahingoittaa ympäristöä ja aiheuttaa vaaratilanteita, mutta hän osaa ottaa vastuun teoistaan.	Oppilas suhtautuu yhteiseen omaisuuteen ja kouluympäristön viihtyvyyteen. Hän aiheuttaa toistuvasti toiminnallaan vaaratilanteita, mutta ei ota teoistaan vastuuta.	Oppilas suhtautuu yhteiseen omaisuuteen ja kouluympäristön viihtyvyyteen täysin välinpitämättömästi. Hän vahingoittaa tahallaan ympäristöä ja aiheuttaa vaaratilanteita.	Oppilas ei ota lainkaan huomioon muita ihmisiä, aiheuttaa tuhoa ympäristölle ja on vaaraksi sekä itselleen että muille.

Tavoite	Arvosana 10	Arvosana 9	Arvosana 8	Arvosana 7	Arvosana 6	Arvosana 5	Arvosana 4
Oppilas arvostaa omaa ja muiden työtä, tukee työrauhaa ja tekee koulutyönsä parhaan kykynsä mukaan	Oppilas keskittyy oppimiseen ja antaa oppitunnella kaikille työrauhan. Oppilaan toiminta kannustaa myös muita työrauhan ylläpitämiseen.	Oppilas keskittyy oppimiseen ja antaa oppitunnella kaikille työrauhan.	Oppilas pyrkii keskittymään oppimiseen ja yleensä antaa muille työrauhan.	Oppilaan keskittymisen oppituntien vaihtelee, ja työrauhan saavuttamisessa ja ylläpidossa on vaikeuksia.	Oppilas keskittyy harvoin oppimiseen, häiritsee usein oppitunneilla eikä välitä toimintansa vaikutuksista muiden oppimiseen.	Oppilas ei keskity oppimiseen ja pyrkii tahallaan aiheuttamaan työrauhahäiriöitä ja estämään muiden oppimista.	Oppilas ei keskity lainkaan oppimiseen, ja hänen käyttäytymisensä oppitunneilla on täysin hallitsematonta.
Oppilas käyttäytyy asiallisesti kaikkia kouluyhteisön jäseniä kohtaan ja noudattaa yleisiä hyviä käytöstapoja.	Oppilaan käyttäytyminen kaikkia työyhteisön jäseniä kohtaan on luontevan kohteliasta. Hän tervehtii ja käyttää kohteliasuusanoja (kiitos, ole hyvä, anteeksi) oma-aloitteisesti.	Oppilas käyttäytyy kaikkia työyhteisön jäseniä kohtaan asiallisesti ja tervehtii ja käyttää kohteliasuusanoja useimmiten oma-aloitteisesti.	Oppilas käyttäytyy tavallisesti hyvin ja hallitsee kohteliasuus-sanojen käytön. Hän vastaa tervehdyksiin, mutta ei esim. välttämättä tervehti koulun aikuisia oma-aloitteisesti.	Oppilaan käyttäytymisessä muita kohtaan on melko usein parantamisen varaa. Hän käyttää kohteliasuusanoja vaihtelevasti, ja hänen kielenkäyttönsä on usein asiatonta.	Hyvien käytöstapojen noudattaminen on oppilalle vaikeaa. Hän käyttää kohteliasuusanoja vain harvoin ja käyttäytyy muita kohtaan usein epäasiallisesti ja epäystävällisesti.	Oppilas ei välitä lainkaan yleisistä hyvistä käytöstavoista. Hänen käyttöksensä muita kohtaan on epäasiallista ja loukkaavaa.	Oppilaan käyttäytyminen muita kohtaan on epäasiallista, loukkaavaa, arvaamatonta ja kontrolliolmatonta.
Oppilas osaa tehdä yhteistyötä sekä vertaisryhmän että koulun aikuisten kanssa.	Oppilas osaa tehdä yhteistyötä kaikkien kouluyhteisön jäsenten kanssa ja osallistuu aktiivisesti yhteiseen toimintaan. Hän auttaa ja kannustaa omaehtoisesti muita ja osaa antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta.	Oppilas osaa tehdä yhteistyötä kaikkien kouluyhteisön jäsenten kanssa. Hän auttaa muita ja osaa antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta.	Oppilas osaa tehdä yhteistyötä kaikkien kouluyhteisön jäsenten kanssa. Hän ottaa vastaan palautetta ja osaa muuttaa käytöstään sen perusteella.	Oppilas tekee vaihtelevasti yhteistyötä kouluyhteisön muiden jäsenten kanssa. Palautteen vastaanottaminen on hänelle joskus vaikeaa, mutta yleensä hän pyrkii sen perusteella muuttamaan käytöstään.	Oppilas aiheuttaa usein epäsuopua ja on välinpitämätön muita kohtaan. Hän ei hyväksy saamaansa palautetta eikä korjaa sen perusteella käytöstään.	Oppilas on kykenemätön tekemään yhteistyötä muiden oppilaiden ja opettajan kanssa. Hänen toimintansa hankaloittaa kouluyhteisön normaalia toimintaa.	Oppilas kieltäytyy tekemästä yhteistyötä muiden kouluyhteisön jäsenten kanssa. Hän toimintansa aiheuttaa toistuvasti vakavia häiriöitä kouluyhteisön normaalille toiminnalle.

Tavoite	Arvosana 10	Arvosana 9	Arvosana 8	Arvosana 7	Arvosana 6	Arvosana 5	Arvosana 4
Oppilas tunnistaa toisten fyysisistä ja psyykkistä koskemattomuutta.	Oppilas tulee toimeen kaikkien kanssa ja on esimerkillinen erillisuuden hyväksymisessä. Hän puuttuu aktiivisesti kiusaamistilanteisiin.	Oppilas tulee toimeen kaikkien kanssa ja hyväksyy toisten erillisuuden. Hän pyrkii puuttumaan kiusaamistapauksiin.	Oppilas tulee pääsääntöisesti toimeen kaikkien kanssa. Hän ei kiusaa muita, mutta ei aktiivisesti pyri puuttumaan toisten kiusaamiseen.	Oppilas on joskus kahnauksissa muiden kanssa. Hän saattaa osallistua kiusaamiseen, mutta pyrkii ojentaessa korjaamaan käytöstään.	Oppilas on usein kahnauksissa muiden kanssa. Hän saattaa osallistua kiusaamiseen eikä ojentaessa korjaa käytöstään.	Oppilas kiusaa muita (on aktiivinen ja aloitteellinen kiusaamistapauksessa). TAI Oppilas käyttäytyy väkivaltaisesti toista kouluyhteisön jäsentä kohtaan.	Oppilas ei tunnista toisten fyysisistä ja psyykkistä koskemattomuutta ja on toistuvasti aggressiivinen muita kohtaan.
Oppilas on luotettava ja rehellinen.	Oppilas on ehdottoman luotettava ja rehellinen. Hän pitää aina kiinni sopimuksista ja aikatauluista. Hän uskallaa puuttua toisten vilpilliseen käytökseen.	Oppilas on luotettava ja rehellinen ja pitää lähes poikkeuksetta kiinni sopimuksista ja aikatauluista.	Oppilas on luotettava ja rehellinen ja pyrkii pitämään kiinni sopimuksista ja aikatauluista.	Oppilas käyttäytyy joskus vilpillisesti, esim. valehtelee. Sopimusten ja aikataulujen noudattaminen on hänelle ajoittain vaikeaa.	Oppilas käyttäytyy toistuvasti vilpillisesti, esim. valehtelee. Hän suhtautuu välinpitämättömästi aikatauluihin ja sopimuksiin. TAI Oppilas on saanut rangaistuksen luvattomasta poissaolosta.	Oppilas syyllystyy varkauteen tai vakavaan vilppiin, esim. luntaukseen tai nimen värentämiseen. TAI Oppilas on saanut toistuvia rangaistuksia poissaolosta.	Oppilas on jatkuvasti ja toistuvasti luvattomasti poissa koulusta rangaistuksista huolimatta.